

ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՍԺՆՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (Կանխիկ վճարելի)

Հայաստան	Ուրիշ ամէն տեղ
10 ֆրանք	Տարեկան բաժնորդագին
5 ֆրանք	Վեցամսեայ »
2 1/2 ֆր.	Եռամսեայ »

Ուէ գրութիւն կամ գրամ զրկել տնօրէն-խմբագրին այս հասցեով

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia

MARSEILLE (France)

ԼԵ ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 27

1920 ՓԵՏՐՎԱՐ 4 ԴՆ.

(2. S. 1920 Յունվար 22)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, հաստատելով և կամ մասնաժողովին կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլակ գիրը 2 ամիսով կարժէ. 1 զրկագիրը 4 ամիսով:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պատմական մեծ միջինի մը (Շքեղ ընդունելութիւն ի պատիւ Հայ քաղաքային եւ գիւնդական պատգամաւորութեան) — Նամակ թիւրքաէն. — Իտալիոյ Հայ Ուսանողական Միութիւնէն. — Կաղանդի սեղան փարիզի Հայ գաղութին մէջ եւ Պ. Ա. Սահարոնեանի կարեւոր յայտարարութիւնը. — Փարիզի Հայ Համագումարի Բ. նստաշրջանը. — Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչը Պրագայի մէջ. — Հունգարիայի Հայերը. — Հայրենասիրական եռամիսը Քէմալիստներին մէջ. — Բանաստեղծիւն փարիզի մէջ. — Գաղթի Գարահիսարի ճերմամարտին վրայ եւ ի նպաստ հայ որբերին. — Բրոք. Ֆ. Մագլէր պիտի բանալիստէ Հայ Եկեղեցիի մասին. — Անցուղարձ Մարտիկէն. — Վրիպակ. — Մահապոյժներ. — Անգլիացիները Կովկասի մէջ. — Զոնապան լուրեր. — Կարեւոր ազդ. — Ծանուցումներ:

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՄԵԾ ՄԻԹԻՆԿ ՄԵՐ

Շքեղ ընդունելութիւն ի պատիւ Հայ քաղաքային եւ գիւնդական պատգամաւորութեան

(Շար. 26րդ թիւէն)

Զօր. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻԻ Խօսքերը

Զօր. Բագրատունի իրենց ուղղուած բարի գալուստի ողջոյններուն համար 26-նորհալկութիւն յայտնելէ վերջ ըսաւ. —

Մեր ազգը օտարներու լուծին տակ ապրած է դարերով, կար ժա. մանակ մը՝ երբ կարծես մեռած էր անկախութեան կայծը: Բայց ներկայ պատերազմին, չի լուծած զհաւերութիւններ ըրաւ հայ ազգը և ցուցուց թէ ինք գիտէ ոչ միայն մարտիրոս ըլլալ, այլ և կռուի իր ազատութեան համար: Միեւնոյ կռուի ինքզինքը արժանի ըրաւ ազատութեան: Պատերազմին սկիզբը Հայը տուաւ կամաւորական խումբեր՝ որոնք վերջէն կանոնաւոր բանակի վերածուեցան. ու մինչ մենք այժմ այսպիսի տաք սենեակներու մէջ հանդիստ կը նստինք, հայ զինուորներ անդին Զանկեզուրի ձիւնապատ սարերուն վրայ կռիւ կը մղեն: Մենք փառաւոր յաղթանակ մը տաւրին վերջերս, հպարտ եղէք այս բանակով, ես ծանօթ եմ ուրիշ բա.

նակներու ես, բայց մերիները տար բեր են: Ստանք՝ դժուարին կացութեան մէջ, զուրկ հագուստէ, ուսմամբէրքէ, ձիւնին մէջ, կը մարտնչին մեր ազատութեան համար: Սիրեցէ՛ք այդ բանակը, կանոնաւոր բանակ մըն է այն, ունի իր զօրաւորները, գնդապետները, իր կազմակերպութիւնը: Ազատութիւնը ըստպնալու առաջին պայմանն է ոչ թէ խնդրել, այլ կռուիլ ձեռք ձգել զայն: Յանգձնութեամբ միայն կարելի է տիրանալ անոր: Ստոր ապացոյցը տուաւ մեր բանակը: Անոր շնորհիւ Սրբաբանեան երկրի մէջ տնկուեցաւ հայկական դրօշակը՝ որուն համար հպարտ ենք մենք: Ամբողջ ժողովուրդը պէտք է բանակին պէս աշխատի ազատութեան համար և ինքզինքը արժանի ցոյց տար: Մեր տունն է Սև Դովէն մինչև Միջերկրական. այս տան մէջ մասը, հանրապետութիւնը, կառուցուած է պէտք է աշխատիլ որ միւս մասն ալ կառուցուի: Դաւաճանութիւն կ'ընէ այն որ չաշխատի ամբողջով այս կառուցուածքը և կամ չաշխատի որ միւս մասն ալ կառուցուի: Դաւաճանութիւն է չտրել ու չյարգել մեր պարիսպը, բանակը: Մենք եկած ենք խնդրելու աջակցութիւն որպէսզի վերականգնինք: Մեր յոյսն է թէ պիտի յաջողինք: Պէտք է ջանալ ստեղծել միջնորդութիւն մը, ցոյց տալու համար թէ բոլոր Հայերն ալ մէկ կը խորհին: Սիրեցէ՛ք մեր բանակը՝ Յարգեցէ՛ք ինկող զինուորներու յիշատակը:

Ժողովուրդը ի յարգանս ուրիշ ելաւ եւ մեծ խանդավառութեամբ ընդունեց զօրավարին խօսքերը:

Ճիշդ այս ատեն ներս մտաւ Մր. Ճէրար, Պէրլինի Ամերիկեան նախկին դեսպանը, եւ ծափահարուեցաւ Ժողովուրդէն: Նուագախումբը՝ ի յարգանս Մր. Ճէրարի՝ ամերիկեան ազգային երգը նուագեց: Յետոյ նուագել սկսաւ Սիլբիոս Նիկի քայլերգը՝ որ նմանը չտեսնուած խանդավառութիւն մը ստեղծեց սրահին մէջ ծայրէն մինչև միւսը: Ժողովուրդին այս վերին աստիճանի խանդավառութեան մէջ էր որ գօր. Անդրանիկ, հայ մարտիկը, ուրիշ ելաւ եւ խօսք տուեց ըսաւ.

Զօր. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ Խօսքերը
Ամեն հաւաքոյթի մէջ, մեծ կամ պզտիկ, ցեղի մը լաւ կողմերը ցոյց

կը տրուին: Եւ եթէ չեմ սխալի, իրականութիւն են ցոյց տրուած աղլաւ կողմերը: Հայ վանքերուն վրայ քրիստոնէական խաչն է որ բարձրացած է միշտ: Քրիստոս այդ խաչն էր որ շարկեց, Գողգոթա բարձրացաւ և հոն զոհուեցաւ: Եւրոպական պետութիւնք նոյն խաչին է որ կերկրը պագեն, և եթէ պետութիւնք արդարութիւն չընեն մեզի, անոնք ոչ թէ մարդասէրներ են, այլ մարդատեացիներ: Աշխարհի ծանօթ է մեր անցեալը, մեր ճարտարարուեստը են: Երբ որ Պալքանեան չորս փոքր պետութիւնք իրարու հետ միաբանեցան, Թուրքին, հասարակաց թըշնամին, մեծ ոճրագործին դէմ, յայնժամ մենք ալ պագինք, միացանք անոնց, վասն զի մենք ալ նոյն իտէալը ունէինք: մենք ցուցուցինք թէ ուրիշներէ աւելի քրիստոնեայ ենք: Եկաւ մեծ պատերազմը, և 1914ին, երբ Թուրքեր սկսան ռազմավարել փոխադրել Տրապիզոն, այլ ևս կասկած չի կար թէ պիտի պատերազմին Ռուսիոյ դէմ. և Ռուսիա որքան որ ալ միապետութիւն մըն էր, և սա. կայն անցեալին մէջ պաշտպանած էր քրիստոնէութիւնը, այնպէս որ կովկասեան ազգեր ուսն ձարին դիմում ըրին որ զայ վրէէ զիրենք Թաթարի արշաւանքներէն, ձարը կատարեց անոնց խնդիրքը և փրկեց Կովկասը: Հետեւեալը ես անտարբեր չմնայի մեծ պատերազմի ժամանակ, այլ ուղղակի վաճառեց Թիֆլիս անցալ: Այն ատեն Կովկասի փոխարքան էր վարանցով Տաշքով: Սրբէն իսկ կազմուած էր Աղդ. Պիւստ՝ որուն հետ միասին ներկայացանք փոխարքային և սպայակոյտին: Մշակուած ծրագիրը այն էր որ 800.000 ռուս զինուոր պիտի արամագրուէր Կովկասեան ճակատին, իսկ Դաշնակիցներն ալ կ'իյրարէին զինուոր պիտի հանէին: Պէրլինի և Ալեքսանտրէի միջև միջադէպ և ոչ միւսը: Դաշնակիցները ափ առին Տարսանէլը, իսկ կովկասեան ճակատին արամագրուեցաւ ըստ 250.000 զինուոր, ինչ որ անբաւական էր: Այնպէս որ, կարելի չէ ըսել թէ ուսն բանակի բոլոր նա. հանջներն ալ զիտունաւոր էին, թէ և ասիկա հարց մըն է, որուն ուղղակի

սպայակոյտի անդամները կրնան պատասխանել, ինչ որ է: Մենք առաջին անգամ կազմեցինք հազարական կամաւոր զինուորներ բազկացեալ չորս գունդեր Սարը Ղաթի, Իկտի, Սար, Սարմատի և Կաղուանի մէջ: Այս հայ բանակներն էին որ միշտ կրակի առաջին գծին վրայ կը գըտնուէին, անոնք էին որ ծանօթ էին երկրին: Այս չորս գունդերը վերջէն եօթի բարձրացան, և այս 7.000 կամաւորները մօտ երկու տարի կը լեցան, ու երբ փոխարքայութեան կոչուեցաւ Նիքոլա Նիքոլայիչ, յայնժամ ջանաց Արաշկերտի հովիտը Ղազարներով լեցնել: Այս մասին ալ ապագան պիտի տայ իր վճիռը:

Ես չգտայ այն միահամուտ համերաշխութիւնը, զոր կանխադէպ Սեբեկահայերէն: Մեր նահատակները կանխադէպ համերաշխ գործունէութիւն: Մեր երկիրը աշխարհագրական խիստ աննպաստ դիրք մը ունի և մենք ուրիշներէ աւելի պէտք ունինք օգնութեան: Բայց պետութիւնք չեն շահագրգռուիր մեզմով, որովհետեւ հարստութիւն չեն ծորեր մեր լեռները: Սխալ է թէ փոքրիկ ազգերու համար մղուեցաւ այս պատերազմը: Առաջ երեք բաժանում միայն ունէր մեր երկիրը — Ռուսիա, Թուրքիա, Պարսկաստան, այժմ չորս չորս մ'ալ աւելցաւ — Ֆրանսան որ կ'իլիկիւն գրաւած է այժմ: Մենք չենք յուսահատուր սակայն 2.000.000 Հայեր ունինք գեռ, և եթէ առաջ միայն տասնեակներով կառուցներ ունէինք, այժմ կրնանք տասնեակ հարիւրներով կառուցներ զնել հրապարակ:

Ես յանձնին Մր. Ճէրարի կողմէն նեմ Ամերիկեան (Ս. յետոյ գօր. Անդրանիկ ու Մր. Ճէրար մէկգլխու ձեռք թողնուեցին կարծես Հայաստանն ու Ամերիկան էին որ զիրար կողջունէին): Ամերիկեան մեր մէջ եկեղեցիներ ու դպրոցներ հաստատելով լուսաւորեց մեր միտքը: Հիմա ալ մեծ է մեր յոյսը Ամերիկայի վրայ: Թէ և ամենը մեզ լեցնին, և սակայն Ամերիկա ողքի պիտի հանէ մեզ, օգնութեան ձեռք կարկառելով մեզի: Մեր մէջ կապրի ռազմական ոգին: Մեր երեսուն տարուան պայքարն ու տուած

1.000.000 զոհերը անկորնչելի իրա-
ւունք մը կուտան մեզի: Եւ իմ ձեռ-
քիս տակ ունէի 3.500 կուռներ,
որոնք հագուստէ և ալ դիւրութիւն-
ներէ զուրկ ըլլալով հանգերէ, կըռ-
ւեցան Հայուն արժանապատուութիւ-
նը, մեր դրօշակը բարձր բռնելու
համար: Բայց ազգը բազմաթիւ
այրիներ և որբեր ունի այժմ զոր
խնամել պէտք է: Չեր վզին կը
ծանրանայ այս պարտքը: Պէտք է
այս պարտքը կատարել և ոչ թէ
նստիլ և խժըժել ջանալ, միտել Պո-
ղոս Նուպար փաշան՝ որ չորս տարիէ
ի վեր իր հանգիստը թողած, ամ-
բողջովին հայկական դատին նուի
րած է ինքզինքը: Մեր ժողովուրդին
պատիւ չեն բերեր Պոլոս Նուպար
փաշայի ինչպէս նաև Սահաբեանի
հասցէին ուղղուած բաժնատանքները:
Երկուքն ալ իրենց կրցածը կընեն-
ելով ազգը անոնցմէ աւելի խելացի-
ներ ունի, թող զանոնք անցնէ գոր-
ծի վրայ: Ոչ թէ քննադատել պէտք
է, ալ զործել: Կովկասի մէջ 250,000
զաղթականներ ունէինք վառէն,
Բաղէշէն, Սասունէն Մուշէն հայրն-
հիւանդութիւնները, սովը տարին
անոնց կէտը և սակայն անոնք յու-
սալից են դեռ: Արդ, զուր ալ ձեր
տղարին հոգ տանելով հանգերէ,
հոգ տարէք նաև հասարակաց չէն-
քին: Մենք ամեն կարգի բռնաբա-
րողներու դէմ պիտի պայքարենք
մեր իրաւունքը մինչև վերջը: Թող
Երևանեան Հանրապետութիւնը ըլ-
լայ ամենունը, թող զրուէ ազգին
փոստիւթիւնը, և մենք ամենա կը
հաւաքուինք անոր շուրջը: Դաշնա-
կիցները թող զծեն մեր սահմանե-
րը և մենք որոշ գիտնանք մեր հայ-
րենիքը:

Կեցե՛ն Դաշնակիցները,

Կեցե՛ն Հայ Ժողովուրդը,

Կեցե՛ն Հայ բանակը,

Կեցե՛ն այս ղեկորները, (խօսքը
բեմին վրայի զինուորներուն ուղղելով՝ որոնք
պատրաստ են մեռնելու):

Ժողովուրդին խանդավառական ան-
սահման ցոյցերուն մէջ գոր. Սնդրանիկ
վերջացուցած էր իր խօսքը, երբ Նիւ-
եորքի Հայուհեաց Կարմիր Խաչի անդա-
մունքներու կողմէն իրեն ընծայուեցաւ
մետաքսուէջ ձեռագործ դրօշակ մը
Հայ Մարզական Կազմա (Armenian Mi-
litary Society) վերաբերուած: Այս
դրօշակը պատրաստած էին Բէրքէրեան
բոլորը:

Նուագախումբը նուագեց « Տալու-
րիկ »:

Խօսելու երախուեցաւ Մր. Ճէրար՝
որուն ի պատիւ նուագախումբը վերադա-
նաւ: Ամերիկեան ազգային քայլերգը:
Մր. Ճէրար խօսք անելով ըսաւ. —

(Շարունակելի)

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻԲԻԱՆ

X. . . 2 յունվար 1920

Միշտ կը գովենք հայ ազգի անա-
շէն յատկութիւնները և օրէ օր
ստիպուած ենք աւելցնել մեր գո-
վասանքները որովհետեւ այդ տեսակ
յատկութիւններու մէջ, առանց կողմ-
նակալութեան ըսելով, մեր ազգն է
խլած առաջին փառապատկը Արեւել-
քի մէջ: Առիթը կունենամ ամենիւ
մեր սիրելի եղբարց համեստ տունե-
րուն մէջ, ամենքն ալ գրելով աքա-
րէ վերադարձողներ, գտած ու սով-
րած են այնպիսի արհեստներ որոնց-
մով ամէն տարիքի պատկանող ըն-
տանիքի սեւ մի անդամ կարող է
իւր հացը ճարել:

Մէլի, Պիլէճիկի, Կէլէի կողմե-
րը, որոնք Պրուսայի նահանգին կը
պատկանին, տարածուած են բաւական
թիւով Հայեր, որոնցմէ շատերը
մուծաբնութիւն ըստած արհեստը կը
բանին, և ինչպէս ըսի, այս արհեստը
ամբողջ ընտանիքի մը զօրք հայ
թաղիկը առաւելութիւնը ունի,
միևնոյն տառն ալ բաւական շահաւոր:

Պատիւները և տիկիները մազ կը
զատեն (սխալի). քիչ մը աստիճան-
ը կը մանեն և 16 տարեկանէ սկը-
սեալ մինչև 60 տարեկանները այդ
մասնուած մազով կը գործեն չուսը,
հէյպէ, ձիւ գարի տալու տապրակ
ու գետին փռելու տեսակ մը կա
պերտ որ կը բռնէ գորգի տեղ:

Թիւրքերը զրկուած էին այսպիսի
կարիւր պիտոյքներէ, հայերու աք-
սորման ընթացքին: Հիմա սիրով է
որ կը գանեն իրենց պէտք եղած
գործուածքերը Հայերու մօտ որոնք
միակ են այս արհեստը գործող:

Թիւրքերը շատոնց սպառած են
Հայերէ իրենց զօղած հարստու-
թիւնները և հիմա գարձեալ ստիպ-
ւած են մերիւններուն ձեռք կարկա-
ռելու: Վաճառականութիւնը կամաց
կամաց ծաղկիլ կսկսի շնորհիւ Հա-
յոց: Զարմանալի է տեսնել թէ երէկ
առանց մէկ սանդիւղի աքսորէ վերա-
դարձող Հայ մը ի՞նչ տեսակ հնարա-
մտութիւններ ունի իւր ապրուստը
դարձեալ պատուով վաստակելու:

Մերիւններուն աքսորման միջո-
ցին ոչ տուններին և ոչ ալ պարտէզ-
ներն ու արտերը խնամուած են:
Թիւրքերը գոհացած են միայն բեր-
քերը քաղելով և ձմեռը տաքնուելու
համար՝ փլած տուններու տախտակ-
ները վառելով: Մէկ խօսքով, այսօր
ամենքն ալ, թէ՛ գիւղերը և թէ՛ քա-
ղաքները, կը ճարեն իրենց ապ-
րո ստը: Միակ ցաւալին սա է որ
Պիլէճիկի պէս քաղաք մը ուր կայ
բաւական թիւով վերապրող և կըր-
թեալ երիտասարդութիւն մը, չկայ
գեռ ունէ ազգային շարժում կամ սեւ
միութիւն: Յետաւել է որ այսօր հետե-
անոնք իրար մօտ գալով կարողա-
նան արթնցնել իրենց թշուառու-
թեան ճամբուն վրայ ահամայ թըմ-
րած ուղիներն: Երիտասարդաց շա-
տեւուն հետ խօսելու առիթը ունե-

ցայ. ամենքն ալ անհատապէս փա-
փաքող են ազգանուէր ձեռնարկե-
րու բայց կը պակսին իրենց մէջ
նախաձեռնարկ եղողներ: Անշուշտ
պէտք է նկատի առնել նաև ներկայ
սարսափի շրջանը որ ունի իւր ցա-
ւալի հետեանքները և կը խուսա-
փենք զանոնք միութիւններ կազ-
մելէ որովհետեւ այսպիսի տգէտ մի-
ջազայրի մը մէջ մերիւններուն կողմէ
սեւ ազգօգուտ շարժում կրնայ տար-
բեր ազդեցութիւն գործել Թիւրքաց
վրայ:

Կամաց կամաց թրքութիւնը կը
պտտաւորուի ընդունիլ այն արդար
հարուածը որ պիտի ինչ իրենց
զրիւն: Օրէ օր կուպսուի խաղա-
ղութեան վեհաժողովին կողմէ տըր-
ւելիք վճիռներուն:

Այս օրեր Պրուսայի նահանգի
զանազան կարևոր քաղաքներու մէջ
ինչպէս ինչպէս, Սէօլի, Պիլէճիկի,
Իսկի Շէհիր և այլն, տօնուեցաւ
իրենց ազգային անկախութեան չեմ
գիտեր քանիբնորդ տարեդարձը:
Մաղթանքներ ու աղօթքներ բնա-
կան են, բայց ճառախօսները չէք
գիտեր թէ ինչն էր կրօնը « Եւրոպա-
կապեց մեր ձեռքերը այնպիսի ամուր
որ կարող պիտի չըլլանք ինքզինք-
նիս քակել. քանի որ արդարութեան
անունով կը խօսուի, կրնանք սպա-
սել անոր գործադրման » և այլն և
այլն: Բայց ասոր հետ մէկտեղ անոնք
կը տեղացեան սպանական հեռա-
գիրներ Պոլսոյ Պաշնակից բարձր
գործիւններուն...

Կը լսենք որ Բիւփլի քաղաքը պա-
շարուած է « 100 » ի չափ չէթէնե-
րով ուր եղած են բաւական թիւով
սպաննուածներ երկուստեք: Ահա
այսպիսի սարսափի շրջան մ'է որ
կանցնի...

Միւլի կառավարութիւնը ամա-
կան 30 ոսկի վճարելով զօրք կըն-
դունի. չենք գիտեր ի՞նչ նպատակով.
բաւական թիւով զինուորութիւնը
ընդունողներ կան: Զանազան քա-
ղաքներու մէջ բաներ մը կը պատ-
րաստեն անոնք: յաճախ ժողովուրդներ
տեղի կունենան կարևոր կեդրոնե-
րու մէջ ինչպէս Իսկի Շէհիր, Նա-
յիք թէ ի՞նչ կըլլայ վերջը:

Պրուսայի նախագահ Գ. ՀԻՅԱՆ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ԻՏԱՅԻՈՅ

Զեկուցումն հայ ուսանողներու

Խաղիւղ Հայ Ուսանողական Միութեան
անդիկապած ըլլալով որ
Հայկական Հանրապետութեան և
Միացեալ Հայաստանի (Կովկասի և
Տաճկահայաստանի) մէջ բազմաթիւ
Հայ ուսանողներ երկրորդական վար-
ժարաններ լրացուցած՝ զուրկ կը
մնան բարձրագոյն ուսումներու հե-

տեղէ, տեղական Համալսարաններու
պահպանութեան (կամ անկանոն վի-
ճակին) և ալ երկիրներու ցոյց
տուած անհուն դժուարութիւններու
պատճառաւ, իսկոյն պարտք համա-
րեց ձեռք առնել աւելն միջոց՝ կա-
րենալու այդ զրկուած երիտասար-
դութիւնն աւանդաբար պայմանե-
րու տակ ընդունելի ընել իտալական
Համալսարաններու մէջ: Այս ալ,
Միութեան զիմուս ըրաւ իտալական
Կրթական Նախարար On. Baccelli-ի,
ցոյց տալով անոնց իրաւ հետեալ
ձևով:

Վսեմափայլ Տէր,
Վերջին ամիսներուն, Խաղիւղ Հայ Ու-
սանողական Միութեան ընդունած ըլլալով
իր հայրենակից շատ մը ընկերներէ զի-
մումներ, արձանագրուելու համար Խա-
ղական Համալսարաններու մէջ, Միութե-
ան համարձակութիւն կառնէ զիմեւ
Չեզ, վստահ ըլլալով որ Խաղական կա-
ռավարութիւնը սիրալոյս պիտի կամե-
նայ որպէսզի Հայ երիտասարդը կրթութի-
ւաբար կանգնուի իր իրաւունքները և բարձր իտալա-
ներով օժտուած վերադառնայ իր հայրե-
նիքը, տանելով իր հետ յաւերժական ե-
րախտիքը հանգէպ ասպնջական Խաղիւղ:
Խաղիւղ Հայ Ուսանողական Միութեան
կը յուսայ որ Նորին Վսեմութիւնը պիտի
բարեհաճի անմիջապէս նպատաւար որո-
շողութիւն մ'առնել և ալ իրենց ամե-
նայն զիւրութիւն որպէսզի անոնք զին-
ւորական ներկայացուցիչներու հետ համա-
ձայն փոխադրուին Խաղիւղ և ապա մուտք
գտնեն տէրութեան Համալսարաններուն
մէջ:

Բարեբախտ պիտի համարենք ինքզինք-
նիս, Տէր, հաղորդելու Հայ Հանրապետու-
թեան և Մեծն Հայաստանի մեր ընկեր-
ներուն: Չեզ ապիք նպատաւար բարձր
որոշողութիւնները:

Յարգանք
Ի զիմաց Հայ Ուս. Միութեան
Բառուս, 8 Գեկտեմ. 1919

Այս նամակին վսեմ. Նախարարը
բարեհաճեցաւ ընդ փոյթ պատաս-
խանել հետեալ կերպով:

Հանրային Կրթութեան
Նախարարութիւն

Նախարարը

Հոմ, 20 Գեկտ. 1919
Յարգելի Տր. Նախագահ.

Կրնամ Ձեզ ապահովել որ անամբ կը
նետաքրքրուիմ որպէս զի նպատաւար
միջոցներ ձեռք առնուին եւ մասնաւոր
զիւրութիւններ շնորհուին այն Հայ ուսա-
նողներուն՝ որոնք կուզեն արձանագրուիլ
Խաղական Համալսարաններուն մէջ:

Արդէն Եւրոպական Նախարարու-
թեան ուշադրութեան յանձնեցի որ հաճի
Հայ Ուսանողները ազատ ընել համալսա-
րանական տուրքերէ եւ իմ կողմէմ պիտի
անօրինակ որ սոյն ուսանողներուն ամէն
կարելի առանձնաշնորհումներ մատուց-
ւին որպէս զի Խաղական ըլլայ իրենց երկ-
րորդ հայրենիք մը:

Յարգանք եւ Նվաստութեամբ
Ս. ԲԱՉԵԼԼԻ

Նախարարին այսպէս անմիջական
կերպով շահաւորութեան և յօգուտ
Հայ Ուսանողաց ցոյց տուած համա-
կրտնքն և բարեացակամութեան
քաջալերում, կը փութանք տեղե-
կացնել մեր եղբայրներուն՝ թէ բա-
ւոր անոնք որ երկրորդական վար-
ժարաններէ (Իլիէն, Թիքնիք կամ

ախարհական) վկայել չընդունաւ որոշող
են, կրնան առանց քննութեան հայ
նման դժուարութիւններու արձա
նագրութիւն տալական Համալսարան.
ներու մէջ և ուսանիլ երկրաչափու
թիւն (ingenieur, ճարտարագետու
թիւն, բժշկութիւն, վաճառակա
նութիւն, Գեղարդութիւն, Բնա
կան, Ֆիզիքական, Քիմիական և
Մաթեմատիքական գիտութիւններ,
Գեղարդեցիական և այլն: Օրէնսդիրու
թեան և Գրականութեան կարող են
հետեւիլ միայն անոնք, որ լատիներէն
և յունարէն ուսած են և կամ յանձն
կառնեն այն լեզուներուն քննութիւն
մասնակցելու:

Արձանագրութեանց պահանջնե
րու առթան գիւրութեանց հետ ու
սանդիները գերծ պիտի մնան նաև
Համալսարանական տուրքերէն, չը
նորհք մը որ ներկայ Ուսանողու
թիւնը արդէն կը վարելէ չորս տա
րիէ ի վեր:

Նախարարական նախկին խոս
տանքներէն օգտուելով Միութիւնս,
կրնայ ձեռք բերել նաև ձրի ճամ
բորդութեան հրամանագրեր ալ,
ինչպէս որիչ առիթներու մէջ պարզ
գիտութեանը այս գիւրութիւնն ալ
շնորհակցու Միութեանս անդամ
ներէն շատերուն:

Ուրիմն ամէն Հայ ուսանող որ կը
փախաքի բարձրագոյն ուսմանց և
կուզէ օգտուիլ այս ձեռք բերուած
գիւրութիւններէն՝ թող գրէ ուղղա
կի Միութեանս, ստորև գրուած
հասցէին, և ուղարկէ ծննդագրի և
փախարանի վերջնական վկայականի
Հայերէնի վաւերական թարգմանու
թիւնները:

Ապրուստի նկատմամբ ուսանողի
մը համար ամսական 250-300 իտալ.
ֆրանք բաւ կարելի է համարիլ:

Մանրաման տեղեկութիւններ ու
զոյններուն՝ Միութիւնս պատրաստ
է լիովին զոհացում տալ:

Ի զիմաց Հայ Ուսան. Միութեան
Ատենադպիր Ատենապետ
Մ. ԽԱՆՊԷԿ Պ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Բառուա, 27 դեկտ. 1919

Միութեան հասցէն է
Unione degli Studenti Armeni d'Italia
Via Aristide Gabelli 50
(Italia) Padova

ԿԱՂԱՆԳԻ ՍԵՂԱՆ
ԲԱՐԻՉԻ ՀԱՅ ԳԱՂԱՆԹԻՆ ՄԷՋ
Պ. Ա. ԱՆՈՐՈՆԵԱՆԻ
ԿԱՐԵԻՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ գիշեր Բարիկ Հ. Յ. Գ.
մարմնին կողմէ Բարիկ Հայ գաղութին
տրուեցաւ կայանողի հայկական սեղան
մը: Պ. Սիմոն Յակոբեան ընդհանուրի
փախարին. վրայ ընտրուեցաւ սեղանի
«Թախար»:

Թախարայի օգնականներ նշանակուե
ցան Պ. Ա. Չօպանեան եւ Պ. Մ. Ջա
նանեան:

Հաշի ժամանակ Ա. խօսքը ստաւ
«Թախարայ» բաժակ առաջարկելով հայ
բանակի եւ հայ զինուորի կենաց, զանոնք
նմանցներով մեր աւանդական կարիք,
պատուական Սասունցի Գալիմին:

Պ. Ա. Չօպանեան հակիրճ լուսաբա
նութիւններ տուաւ հայկական հարցի
մասին, եւ սեղանի տրամադրութիւնը
շնորհակցու իր լաւատես յայտնութիւններով:
Խօսեցան նաեւ Բարիկի առաջնորդ
Վառլապուհի Ժ. Վրդ., պ. Համո Օհան
ջանեան, Տիկ. Չ. Եսայեան եւ ուրիշներ,
բաժակ առաջարկելով հայ ժողովրդի,
հայ մայրերու եւ մարդասէր եւրոպա
ցիներու կենացը:

Երգի պահուն էր երբ ներս մտաւ
Հայկ. Հանր. Նախագահ պ. Ա. Սիմո
նեան որուն առաջարկուեցաւ խօսիլ եւ
ան ի մէջ այլոց ըսաւ.

— Քիչ առաջ ձեզ երգում էր մեր տա
ղանդաւոր Ջանանեանը՝ երգը Ջիվանի
«Կուգան ու կերթան»: Նա բաց աչքով
էր երգում, այո՛, նա տեսնում էր որ
մեր ազգի գլխից եւս փորձանքն ու հա
ւածանքը երկար չի կարող մնալ. . .
Եւ ես կարող եմ ձեզ ուրախացնել,
այժմ գալիս եմ ֆրանս. ժողովից և
մենք զձեռք էինք Հայաստանի սահ
մանները (որոտընդոտ ծափեր): Կեան
քում երբէք այսքան ուրախ օր չեմ ու
նեցել, հայրենակիցներ, ուրախ մանա
ւանդ նշանով որ տարիներ տարիներ
սրանից առաջ կարողացել եմ բաց աչքով
տեսնել հայ ժողովրդի զանգուածների
միացումը եւ զայն երգել ու երգել. . .
բայց սրանից յետոյ ես գում եմ իմ մէջ
ուժերու գերազանք, երբ մենք մի քանի
օրից կուենանք մեր երազների աշխարհը,
հերոսական զոհաբերութիւնների վրայ
հիմնուած Հայաստանը, այն ամէն երգել
չէ, հայրենակիցներ, այլ իմ բոլոր ուժով
պիտի պրուստ դէպի երկիր, դէպի եր
կիր. . . (երկար ծափեր):

Գեղարդեցիական բաժնին իրենց մաս
նակցութիւնը քերած էին նկարիչ պ. Ռ.
Շիշմանեան իր original հաշարչակով,
օր. Ջարտիսեան դաշնակով, պ. Սիմո
նեան մեներգով, իսկ դերասան պ. Մ.
Ջանանեան՝ Աղ. Փանոսեանի «Պաշտօն»
նամակով եւ ժողովրդական երգերով:

Հանդէսը հայ բանակին ստաւանակ մը
նուիրելու համար սարքուած ըլլալով, ներ
կաներուն մէջ անմիջապէս հանգուս
տութիւնով մը հաւաքուեցաւ 7.000 ֆր.
Բարիկի հայ գաղութը անցուց գեղեցիկ
գիշեր մը:

(Ա.Գ.)

ՓԱՐԻՉԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱՐԻ
Ի ՆՍՏԱՆՈՐՁԱՆԸ

Անցած տարի Փարիկ հաւաքուած Ազ
գային Համագումարի ատենապետը Տ.
Գաբրիէլ Նորատունկեան Լօզանէն Փարիկ
եկած եւ Տ. Պօլոս Նուպարի հետ միա
սին սկսած են կարգադրութիւններ ընել
Համագումարի Բ. նստաշրջանի բացման
համար փետրվար ամսի 15ին: Համագու
մարին այժմ Կ.պօլիս գտնուող անդամ
ները հետեւեալ բովանդակութեամբ հե
ռագիրներ ստացել են.

Ազգ. Պատուիրակութիւնը որոշած
լինելով գործնալ նիստի հրաժարել
Փարիկի Ազգ. Համագումարը փետր.
15ին, կը խորհրդ. ընել հնարաւորը
օր առաջ մեկնելու համար:

ՆՈՒՊԱՐ

Հաւանական չեմ ըլլալ որ այսպիսի
կարճ միջոցի մը մէջ կարող լինին պատ
ւիրակներէն շատեր Համագումարի բաց
ման օրին հասնելու:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՅԻ ՉԸ
ՊՐԱԶԻԼԻ ՄԷՋ

Պրազիլիոյ մէջ Հայաստանի Հանրա
պետութեան ներկայացուցիչ կարգ
ւած է հայազգի յայտնի գործիչ
Տօքթ. Իթիէն Պրազիլ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱԻ ՀԱՅԵՐԸ

Հունգարիոյ Հայերը կազմած են
Ազգային Միութիւն մը և Պ. Ա. Հա
րոնեանի ղրկած իրենց մէկ նամա
կով իրենց համակրանքն ու հպատա
կութիւնը կիմացնեն Հայկական Հան
րապետութեան և կը յայտնեն թէ
Մաճառիստանի Հայերը իրենց բոլոր
միջոցներով պատրաստ են երթալու
Հաստատուելու իրենց նախնիքներու
երկիրը, Հայաստան:

Օտարութեան մէջ կորսուած նկատ
ւած այս հին գաղութին վերադարձ
նուած ուրախութեամբ ողջունուած է:
(Վերածնունդ)

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՌԱՆԴԻՐ
ՔԷՄԱՅԻՆՆԵՐԻՆ ՄԷՋ

Չանազան տեղերէ մեղի հասած
տեղեկութիւններէ համեմատ Արժէրի
և Յունաստանի Քէմալիսիներին մէջ
Հայրենիք վերադառնալու և իրենց
ծննդավայրը շէնցնելու եռանդը
ստատկացած է:

Արդէն ասկէ տալ հայ կամա
ւորներին նիւթապէս օգնելու համար
Արժէրի գտնուող Քէմալիսի Հայերի
ցոյց տուած եռանդը յայտնի է:
Յունաստանի զանազան քաղաքներ
գտնուողներէն ալ հայ որբերին օգ
նութիւններ զրկուեցան. Չանթաէն
Տ. Նիկողոս Սարգիսեան 200 ֆր.
զրկեց. Բէթիմէն (Կրէտէ)՝ Բազա
նիճ գիւղի Ս. Նշան վանքի բնակիչ
Հայրապետ, Մարկոս և Նշան Տէր
Յովակիմեան եղբայրներ 200 ֆր.
նոյնպէս Եանինա քաղաքէն Քէմալի
ցի սրճավաճառ Հայի մը ըրած զո
հութիւնը հրատարակուած է
Արմէնիաի 20րդ թիւին մէջ: Այսպէս
և ուրիշներ:

Այժմ ուրախութեամբ կը տեղե
կանաք որ Քէմալիսի Հայեր իրենց
մէջ «Գործնապէս» անուամբ հայ
բնակչական միութիւն մը կազմած
են Յունաստանի մէջ, իրենց ծննդա
վայրի որբերին օգնելու համար. և
արդէն հաւաքած են 10,000 ֆրանքի
ծառ գումար մը: Այլ նուիրատու
թիւնների ցանկը և արտասահման
գտնուող բոլոր Քէմալիսի Հայերին
ուղղուած իրենց մէկնոր կողմ զրկած են
մեղի հրատարակութեան համար
որ կը գնենք Արմէնիաի տաղիկայ
թիւին մէջ:

ԲԱՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ Ե. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ
ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
ԵՒ Ի ՆՊԱՍՏ ՈՐԲԵՐԻՆ

Ինչպէս արդէն հրատարակած էինք,
Տիար Հայկ-Արամ Քիպարեան, վաղը,
հինգշաբթի (փետրվար 5,) երեկոյեան
Ժամը Տիար 8 1/2ին, Փարիկի Սալ տէ գա
լիկներէ օրի սրահին մէջ (Salle des Agri
culteurs, 8, rue d'Athènes Paris 9e.)
հետաքրքրաշարժ բանախօսութիւն մը
պիտի ընէ Շապին Գարահիսարի հայ դիւ
ցազնամարտին վրայ վերջին պատերազմի
միջոցին:

Բանախօսութեան կցուած է գեղար
վեստական բաժին մ'ալ որին պիտի
մասնակցի 40 անձերէ բաղկացած երա
ժըշտախումբ (orchestre) մը:

Այս հանդէսը պիտի ոգեւորէ եւ գո
հացնէ ոչ միայն ներկայ գտնուող հան
դիսականները, այլ եւ Շապին Գարահի
սարի եւ Սերաստիաի հայ որբուկները,
որոնց ի նպաստ կը կատարուի:

ԲՐՈՅ. Յ. ՄԱԳԱՆԻՐ
ՊԵՏ. ԲԱՆԱԽՈՍԻ: ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՒ
ՄՍՍԻՆ

Փարիկի «Արեւելեան կենդանի լե
զուների վարժարան»-ին հայերէնի
դասախօս Տ. Յրէտէրիկ Մազէր
առաջիկայ կիրակի օր, փետրվար 8,
կէսօրէն յետոյ ժամը 4ին բանախօ
սութիւն մը պիտի ընէ Eglise des
Billettesի մէջ (24, rue des Archives,
Paris 4e):

Բարձրագոյն բանախօսութեան
նիւթը պիտի լինի «Հայ եկեղեցին»:

ԱՆՅՈՒԴԱՐՁ ՄԱՐՍԻՅԱԼԵՆ

Յրանաի նախորդ վարչապետ Տ.
Գլէմանսո, մեծանուն Յրանապի հայ
բննատէրն ու մարդասէրը, երէկ Մէ
սաժըրիի Lotus շոգենաւով մեկնե
ցաւ Մարսէլէն զէպի Ալեքսանդրիա,
երկու ամիս փառաւորների երկ
րին մէջ իբրեւ զբօսաշրջիկ ժամանակ
անցունելու համար: Տ. Գլէմանսո
ուրիշ անգամ ալ եղած է Եգիպտոս
և յիշատակներ ունի: Այելորդ է ըսել
որ մեծանուն Յրանապի մեծ պա
տիւններով ընդունուած է այստեղ,
թէ և առանց զպշելու իր պարզասի
րական զգացման և իր ոչ-պաշտօնա
կան վիճակին:

Նոյն շոգենաւով մեկնեցաւ ասկէ
Կիլիկիա երթալու համար Տ. Բոպէր
ալ Գէ (Robert de Caix), Կիլիկիաի և
Սիրիաի ընդհանուր հրամանատար
զօրավար Կուրօի օգնականը Սիմ
յոյս ունիք թէ արեւելեան գործերի
վրայ իր ունեցած հմտութեամբ
իր պաշտօնավարութիւնը արդիւնա
ւէտ պիտի լինի այդ երկրների հա
մար:

Տիկին Զապէլ Եսայեան, ծանօթ
զբոյ իտալիէն և ազգային գործիչը,
իր շնորհալի գոտարի Օր. Սոֆիի և
իր եռանդուն ուստիի գեղատիւ Հը

րանդի հետ, նոյն շոգենաւով ճամբայ ելաւ ասկէ Ալեքսանդրիա երթալու ուր ինչ ինչ գործերի կար. դադրութեան համար մէկ երկու շաբաթ մնալէ յետոյ պիտի անցնի Կիլիկիա:

Տիկինը Ամբղլական Հայաստանի Պատուիրակութեան կողմէն պաշտօնով կը զրկուի Կիլիկիա, ընդհանրապէս իբրեւ օգնական Տ. Տամատեանի և մասնաւորապէս իբրեւ տեսուչ ազգային վարժարաններին և որբանոցներին, կրթական գործին զարգացման և տարածման նոր մղում և ուղղութիւն տալու համար Կիլիկիայի մէջ, կատարեալ յաջողութիւն կը մաղթենք կրթանուէր աշխոյժ տիկնոջ գործունէութեան:

Տ. Լեւոն Մ. փորձագետն է միևնոյն «Լօգիս» շոգենաւով մեկնեցաւ Մարսէյէն դէպի Կիլիկիա, զօրավար Կուրօի հաճութեան համեմատ զնդապետ Պրէմոնի կողմէն հեռագրով կանչուած լինելով, պաշտօնավարելու համար քաղաքային (civil) վարչութեան մէջ:

ՎՐԻՊԱԿ

Արմէնիայի նախորդ թիւով հրատարակուած «Հայ Ազգային Միութեան Մարտէյի Մասնաճիւղի» միամետայ հաշուեցուցակի մուտքի բաժնին մէջ՝ Տ. փափագեանի նուիրատուութեան գումարի մէկ գերծն ինկած լինելով տպագրութեան միջոցին, 100 ֆրանք եղած է փոխանակ 1.000ի, ինչպէս ընդհանուր գումարը ցոյց կուտայ այդ արդէն:

ՄԱՀԱՅՈՑԹՆԵՐ

Խորին ցաւով կիմանալով Ատանա հրատարակուող Կիլիկիա թերթի խմբագրներէն ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԽԱՉԵՐԵԱՆԻ մահը որ զանազան փորձանքներէ մաղապուր ազատելէ յետոյ հազիւ վերադարձած էր իր ծննդավայրը Պարտիզակ մի քիչ հանգիստ առնելու համար հայրենի տան մէջ: Սակայն ան որ յաջողած էր նեղութիւններէ մէջ կուտի մահին դէմ, իր հանգիստի մէջ զոհ գացած է անոր մանկազին, անողորմ հիւանդութեանէ մը բռնուելով, մինչդեռ իր փորձառութեամբ և երիտասարդական աշխոյժով պիտի կրնար այսուհետեւ աւելի օգտակար գտնուի Հայ ազգին:

Մեր ցաւակցութիւնները Հ. Յ. Դաւիթեանին որի գործունէայ անդամներէ մին եղած էր հանգուցեալը:

Ազգայնական թերթերէն տիրութեամբ կիմանալով Տ. ԱԼԵՏԻՍ ԱՌԱՌՔԱՆՆԱՅ ՇԱՀԱՅՈՑԹՆԵՐԻ մահը, կարճատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ: Հանգուցեալը ուսուցչութեան պաշտօն վարած էր Խնուս, Ղան և Իվրիճի քաղաքներէ: Քաջանայ ձեռնադրուած էր Խրիմեան Հայրիկէն, պաշտօնավարած Ստրպատականի մէջ և ի վերջոյ Խրիմեան Կաթողիկոսի յանձնարարութեամբ Երիզուտ գաղաճ ուր երկար ժամանակէ ի վեր կը պաշտօնավարէր ընդհանուր համակրանքն ու յարգանքը վայելե-

լով և առաջնորդական փոխանորդի պաշտօնն ալ կատարելով: Արժանացած էր ազգաբանալու թեան տիտղոսին և լանջախաչ ստանալու ՎԵՀ. Կաթողիկոսէն: Ունի մի քանի հրատարակութիւններ և գրած է զանազան թերթերի մէջ ինչպէս և Արմէնիայի:

Մեր խորին վշտակցութիւններ կը յայտնենք այրի երիցկնոջ և իր զաւակներին:

Վիեննայէն կը հաղորդեն մեզ յունվար 14ին.

Կ.պօլսի մէջ մեռած է Տիկին ՍՈՖԻ ՍՈՒՐԵՆԵԱՆ, մայր տարաբախտ Ա. Dorian բանաստեղծին և Արմէնիայի Վիեննայի թղթակից Զենոբ Սուրենեանի:

Հանգուցեալը աշակերտած է Խաչատուր Միսաքեանի՝ իսկիւտարի ճեմարան վարժարանին մէջ, և 80ական թուականներուն հրատարակած է Եղիայի Երկրագունդին մէջ բանաստեղծութիւններ: Կը թողու ֆրանսերէնէ ոսկեգարեան գրաբարի թարգմանուած ստուար աշխատութիւններ:

ԱՆԳՆԻՍԻՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՉ ԵՒ ՄԱՐՏԱՆԱԿԻ ԴԵՊԻ ՏԱՐՏԱՆԵԼ

Փարիզի լրագրիւնները կը գրեն թէ Գերագոյն խորհուրդը յունվար 20ի նիստին մէջ որոշեց է անգլիական զօրք զրկել Կովկաս: Տ. Լոյտ Ճորճ և սըր Հէնրի Ռիլըն շեշտեց են այդ որոշման պէտքին վրայ, արգիլելու համար պոլսեցիներ թափանցումը Հայաստանի, Թիւրքիայի, Պարսկաստանի և գուցէ Միջագետքի ու Հնդկաստանի մէջ:

Մարաշախտ սըր Հէնրի Ռիլընի յայտարարութեան համեմատ, 12էն 15,000 բրիտանական զօրք պատրաստ կայ Կովկաս զրկուելու համար: Անգլիական և ֆրանսական փոխադրանաւեր պատրաստ են արգէն այդ զօրքերը Կովկաս փոխադրելու համար:

Խաղաղութեան խորհրդածողովին հետ չփութ ունեցողներ կը հաւատեն թէ անգլիական զօրքերի մեծ արշաւանք մը չէ որ պիտի լինի դէպի Կովկաս, ալ մի քանի մարդիկն են մանաւանդ ուղղամտութեամբ պիտի զրկուին Կովկասի այն ժողովուրդներին որոնց անկախութիւնը ճանչցուեցաւ Համաձայնական տէրութիւններէն, որպէսզի կարենան թուրք մը լինել պոլսեցիներէն: Եւ անքի սպառնալիքին դէմ: Համաձայնական տէրութիւնները չեն հաւատած այդ անգլիական հանրապետութիւններին թէ անոնց ալ նոյն օգնութիւնը կրնան ինչ որ ըրին զօրավար Տէնիքինին:

Ուրիշ կողմէ ալ, թէնչուս կղզիէն լուր ստացուած է որ անգլիական շատ մը մարտանաւեր, որոնցմէ երկուք տրէանօթ են եղբւր, յունվար 20ի երեկոյն մտեր են Տարսանէլէն ներս և արագութեամբ կերթան դէպի հիւսիս:

Վերջին լուրերը չեն հաստատուեր Կովկաս անգլիական զօրք զրկուելու մասին տարածուած խօսքերը:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆրանսայի և Գերմանիայի միջև խաղաղական դաշնագիրը վերջնականապէս վաւերացուած լինելով, դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերականգնուած են, առայժմ դիւանագիտական գործակատարներ (chargé d'affaires) միջոցով: Ֆրանսայի կողմէն Տ. սը Մարսի յունվար 21ին հառա Պէրլին և ընդունուեցաւ գերմանական կառավարութենէն: Գերմանիայի կողմէն ալ նոյն պաշտօնով փարիզ եկած է Տ. Մէյէր Գ. ֆ. պէրէն:

Լ. մի Ֆայսալ յունվար 19ին հասեր է Պէրլին ուր զօրավար Կուրօի կողմէն զօրավար Լամօ դիմաւորեց է իրեն: Լ. մի Ֆայսալ փոխադրութեան գնացեր է զօրավար Կուրօին:

ԿՍՐԵԻՐ ԱՉԴ

Արմէնիայի գրասենեակը ծախու կը գտնուի ՄԻԱՅՆ այն գրեթէ որոնք կը ծանուցուին մեր թերթի մէջ ՄԱՍՈՒ ԳԻՐՔԻՐ վերնագրին տակ: Իսկ նորը ստացուած հրատարակութիւններ վերնագրին տակ ծանուցուած գրեթէ ծախու չեն գտնուի մեզ մօտ, այլ իրենց հրատարակի կամ ծանուցուած գրավաճառին մօտ:

Ուստի, քանի որ աւելորդ է «ծախու գրեթէ» վերնագրին տակ չծանուցուող գրեթէ համար մեզի դիմել, մենք ալ կը ստիպուինք աւելորդ համարի դրամ և ժամանակ վատնելը՝ այդպիսի դիմումը ընդունելին պատասխանելու համար նամակ գրելով:

Ուշադրութիւն կը հրաւիրենք նաև այս կէտի վրայ, որ զրամի փոխանակութեան, օրավարձի բարձրանալուն և այլ տնտեսական պատճառներով հրատարակչական ծախքերը բազմապատկուած և հետևապէս գրեթէ զինքը փոխուած և բարձրացած են այժմ: Ուստի գրեթէ զենի ուղղորդող պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն Արմէնիայի վերջին թիւերին մէջ նշանակուած գրեթէ վրայ: Որինակի համար, Գանկերէն Բաղդադը որ առաջ 9 ֆր. և 75 անգլիսի կը զրկուէր Մարսէյէն դուրս, այժմ 13 ֆր. և 50 անգլիսի կը զրկուի: Իսկ պատուիրութեան (recommandé) ծրարով ուղղող 25 անգլիսի ալ աւելի պէտք է զրկէ: Նոյնպէս և Երեւանի Գեղեցիկը և այլն:

Այսու ամենայնիւ, Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն գրեթէ ուղղորդելու համար շատ աւելի աժան կը լինի այժմ որովհետեւ եթէ թղթագրամ տուար զրկեն մեզի, մէկ տուարը 10 ֆրանցի հաշուով կընդունինք մինչդեռ առաջ մէկ տուարը 5 ֆր. կարծէր այսպէս:

Նոյնպէս Արմէնիայի բաժնորդները որ առաջ կը պարտէին 4 տուար զրկել տարեկան 20 ֆր. բաժնորդագրի փոխարէն, եւ մէկ փութան այժմ 2 տուար զրկել տարեկան պարտագրելով, Արմէնիայի մէկ տարեկան բաժնորդ կը լինին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՌՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետևեալ

գրեթէ, որոնց արժեքները նշանակուած են իրենց առջև:

Մարսէյէն դուրս զրկուելու հանապարհաժաբը գնողին վրայ է. ուստի հաշուի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ՛ Մարսէյի մէջ ծախուելու գրեթէ և թէ՛ փոստով ուրիշ քաղաք զրկուելու գրեթէ: (Այս վերջինները փակագրի մէջ գրուած են են): Արժեքը կանխիկ չստացուած գրեթէ չըրկուի: Արձանագրուած (recommandé-registré) ծրարով ստանալու ուղղող պէտք է 25 անգլիսի աւելի զրկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիւլօն աւելի պէտք չէ կռնէ:

Հ. Ա. Գոնտարճեան. — ԲԱՌԳԻՐԻ ԳԱՂՂ. — ՀԱՅ. ՎԵՆԵՐԻ Կ. ՂԱԳԱՐ. 1914: Գ. ին 3 ֆր. (3,20):

(Գրական փոքրագիր բառարան մ'է 710 երեսներէ բաղկացած, աժանագին, և ֆրանսերէն գրեթէ բոլոր գործածական բառերը պարունակող. վերջը գրուած է նաև անկանոն բայերի խոնարհումը):

Հ. Ա. Գոնտարճեան. — ԳՐԱՊԱՆԻ - ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅ-ԳԱՂՂ. 1914:

(Մանր տառերով ու մաքուր տպագրութեամբ 360 երեսներէ բաղկացած բառագրքով մ'է որ 5.000ի շափ բառ կը պարունակէ և վերջն ալ ընտանեկան կարգ մը խօսակցութիւններ գրուած են, ֆրանսական բացատրութեան ոճերին ծանօթացուելու համար) 2 ֆր. 10 (2,20):

Գանթարեան — Բառգիրք Գաղղիերէն-Հայերէն Տաճկերէն Հայաստան. հոխացած Բ. տպագրութիւն. 1912: Մանրատառ երկիւն 1238 երեսներէ բաղկացած ստուար գործ մը: Ֆրանսերէն իւրաքանչիւր բառի հետեւը հայերէն տառերով ալ զըրկուած է: Գ. ին 12 ֆր. 50: Մարսէյէն դուրս՝ հանապարհաժաբով 13 ֆր. 50: Յանձնարարուած (recommandé) ծրարով 13 ֆր. 75:

Հ. Ա. Երեւեան. — ԳԵՂԵՅԻԿԸ (Գրական պատմութիւն). 1915:

(Հայ գրական պատմութիւնը այս ընդարձակ գործին մէջ ուսումնասիրուած է գեղարուեստական տեսակէտով: Այս ոճով քննադատական գիրք մը առաջին անգամն է որ ըստ կը տեսնէ մեր մէջ:

Հուշակաւոր Գեղեցիկների հիմնադիր-հրատարակչին այս նոյն գործը գրաւիչ դարձած է նաև իր գեղատեսիլ նկարներով, բազմաթիւ կենդանագիւններով և զանազան գեղարուեստական հրաշալիքներով ընդօրինակութիւններով որոցմէ ոմանք ոչ միայն իրենց գեղեցիկութեան հրապուրով կը զմայլեցունեն, այլ և հայրենասունց յիշատակներ արթնցունելով կողուորեն: Գեղեցիկը գեղեցիկ է արդարեւ: Միտք մէջ գրելի ու վրձնի միատեղ աշխատած են միտքը կրթելու, քննադատական ոգին արթնցունելու և գեղարուեստական հաշակը զարգացնելու: Հ. Ա. Երեւեան իր քննադատութիւններով մասամբ կատարած է հայ գրական պատմութեան նկատմամբ եւ այս ինչ որ իբրեւ Պէն (Hippolyte Taine) անգլիական գրականութեան պատմութեան նկատմամբ:

Գեղեցիկը, հարկեաւոր գեղատեսիլ պատկերներով զարդարուած, որոնցմէ շատեր առանձին ծրարներով վրայ տպուած են մի քանիսն գունագեղ են, կրնայ նաև հետաքրքրաշարժ եւ հրապուրիչ գեղեցիկ զարդ մը հանդիսանալ հայ տունների հիւրարարների սեղանին վրայ: 12 (12,50):

ՏԵՐԵՆ — ՄԱՐԳԱՐԻ
Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՏԵՅԼ

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթոգալեանի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi